

Antoni Rovira i Virgili, armat d'esperança

M. ISABEL PIJOANI I PICAS

ASSAIG

Antoni Rovira i Virgili, *Cartes de l'exili (1939-1949)*. Compilació, transcripció i estudi a cura de Maria Capdevila. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2003.

“Ni impacients, ni negligents ni illusos ni escèptics. Homes de treball i d'esperança; això és el que hem d'ésser els catalans a l'exili”. Aquestes paraules d'Antoni Rovira i Virgili sintetitzen, sense cap dubte, l'esperit de les seves *Cartes d'exili (1939-1949)*, compilades, transcrits i estudiades, amb molt d'encert, per Maria Capdevila, una obra excepcional perquè ens permet resseguir els darrers anys de la vida del gran historiador, polític i escriptor Antoni Rovira i Virgili (nascut a Tarragona el 2 de novembre del 1882, exiliat a terres franceses des del 24 de gener del 1939 fins a la data de la seva mort, el 5 de desembre del 1949, quan “s'extingia suament, en una matinada lívida”); ahora que ens ofereix un testimoni de la vida pública catalana durant els anys d'exili a França.

Gràcies a la ingent documentació a què ha tingut accés Capdevila, pertanyent al fons familiar de Rovira i Virgili i a

diferents biblioteques, la correspondència recull un gran gavadal de cartes, més de quatre-centes, totes procedents de vuit llibretes de tipus escolar, reunides en un únic volum, ordenades cronològicament per anys i caracteritzades per una elegant prosa. Capdevila les compila amb rigor i fa una transcripció del text, sense exhaustivitat en les notes, que redueix al màxim, només consignat les estrictament necessàries, sobretot per aportar dades biogràfiques i bibliogràfiques dels destinataris menys coneguts o de terceres persones, les quals hi són referides.

DIFERENTS ÈPOQUES

Els temes d'interès de les cartes varien segons les èpoques: així, del 1939 fins al 1944, anys de guerra, alludeixen als problemes econòmics, mentre que, del 1944 fins a finals del 1945, tracten de dos fets rellevants en el moment històric català viscut a l'exili: el Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat i les controvèrsies entre diferents sectors de polítics catalans exiliats, els anomenats *legalistes*, partidaris de la legalitat del text de l'Estatut Català d'Autonomia en temps de la República i els *autodeterministes*, defensors de la seva superació en pro del dret de l'autodeterminació de Catalunya. A partir del 1946 fins a la seva mort, les cartes adquireixen un to més personal, condicionat pel senti-

ment de nostàlgic desencís del qui veu, a la pràctica, impossible el retorn i es refugia en la poesia, tema recurrent ara a les seves lletres, o bé denoten un interès cultural més accentuat, com es veu en les al·lusions a la *Revista de Catalunya* a les cartes trameses a Armand Obiols el 1947. Quant als destinataris, n'hi ha que es mantenen fidelment al llarg de tota la correspondència, com ara els amics Ferran Cuito i Claudi Ametlla i els polítics Tarradellas, Carles Pi i Sunyer, Serra i Moret i Humbert i Víctor Torres. Altres com Amadeu Hurtado, resident a la mateixa localitat, esdevenen cabdals en els darrers anys de la seva existència, especialment des del 1947, quan se li aguditzava la sordesa, que li dificultava els diàlegs.

Molt interessant és, també, la introducció de Maria Capdevila, vertebrada en tres parts ben estructurades: la primera ens parla de la trajectòria vital d'Antoni Rovira i Virgili durant l'exili, plena d'activisme polític militant, com a membre del fallit Consell Nacional de Catalunya (1940), com a president del Parlament de Catalunya (1940-1949) i del Consell Assessor de la Presidència de la Generalitat suara indicat (1944-1946). La segona analitza els tres pilars del seu pensament polític, que són el model federalista en la nova organització d'Espanya, l'ús

El polític, historiador i escriptor Antoni Rovira i Virgili

de la història com a metàfora de la realitat present i la reafirmació del paper de la llengua catalana en la formació de la nacionalitat. La tercera estudia la seva faceta d'escriptor a l'exili, tant d'obres històriques, entre les quals Capdevila ressalta *Descripció de Catalunya. Els factors de la collectivitat catalana*, que restà inèdita i inacabada, com de literàries, exemplificades en *La collita tardana*, primer poemari de l'autor, evocador de melangiosos records del passat en versos ben proporcionats i publicat el 1947, quan Rovira ja tenia 65 anys.

DOS APÈNDIXS ÚTILS

Aquest epistolari va acompanyat de dos apèndixs força útils. Al primer presenta curiosos documents de la vida pública catalana a l'exili fran-

cès. L'altre és una bibliografia completa sobre els últims anys de Rovira i Virgili, fruit de la condició de bibliòfila de la seva autora.

En conclusió, la correspondència recollida a *Cartes de l'exili (1939-1949)* esdevé indispensable per aprofundir en la figura d'Antoni Rovira i Virgili, personalitat rellevant del panorama politicocultural de la primera meitat del XX, la sinceritat del qual, manifestada en les seves lletres abrindades, esdevingudes autèntica crònica de la quotidianitat, possibilita l'estudi aclaridor de la vida dels catalans en els complexos anys de la immediata postguerra a l'exili francès, ja molt allunyats en el temps èpic de la nostra resistència històrica, però, malgrat tot, presents en la resistència del nostre temps.

NARRATIVA

Didac P. Lagarriga, *Hoy, por fin, esta calle huele a curry*. Edicions de la Nau Còclea. Camallera, 2002.

Creu que Didac P. Lagarriga és un dels personatges més interessants de l'escena creativa actual a Barcelona. Després d'haver flirtejat amb un munt de suports i eines, com ara la fotografia, el vídeo i la *performance*, actualment el seu treball se centra en l'escriptura, que mai des dels inicis ha abandonat, i el so en termes generals, que inclou la música electrònica, el treball com a DJ i com a agitador a través del segell *ozeebâp*, i algunes instal·lacions sonores, amb noms sovint diversos com ara *Un caddie renversé dans l'herbe* i *Dj cuit b*. La seva relació amb l'escriptura és totalment quotidiana i allunyada de pureses: ell diu que escriu com ho fa tothom, com una cosa normal, no pas com a exercici literari.

El mes de setembre passat va presentar a la Nau Còclea de Camallera (Girona) l'exposició *Hoy, por fin, esta calle huele a curry*, consistent en la projecció d'un vídeo i l'edició d'un llibre, amb el mateix títol de l'exposició. El llibre contenia escrits diversos, alguns escrits per a l'ocasió i d'altres rescatats d'altres ocasions recents, però tots amb una olor semblant i uns elements comuns. I també duia, el llibre, un CD, amb més textos, imatges, un vídeo i música del mateix Didac. El tercer esglaó de l'exposició, després de l'espai físic de la Nau i del llibre, és la xarxa, www.oozebap.org/antropofagia, que conté el vídeo projectat i algunes informacions d'interès.

El llibre s'articula com a suma de bocins d'una història

que no existeix. I, si n'hi ha, aquesta podria ser els recorreguts que l'autor fa: els viatges, els llibres que descobreix als racons, les complicitats que estableix amb gent d'arreu. Però tant hi fa. Manté l'aire de les anotacions casuals i inconnexes de [sic] (Premi Narratives 0, Eumo, 2000) i amb total intuïció grata els espais més petits per fer traspuar la seva personalitat i la dels qui l'envolten: parla poc, i mai deixa d'observar. Diria que entre ell i la seva escriptura, sovint feta de fragments d'altres, no hi ha cap frontera, sinó una simbiosi completa: als seus escrits els surt un gest oriental mentre atansen la mà per agafar el curri i escolten algú que li parla enmig d'un carrer de Nova York. El paisatge l'acaba de conformar un

vocabulari que, de vegades, ratlla la neutralitat i que, en d'altres, és una pura recerca de la forma justa més enllà dels diccionaris. És en aquests darrers casos quan la seva escriptura reté l'estil rococó de la seva música. No s'amaga darrere els seus textos, però demana que un l'escolti amb atenció. *L'afropop* que ara escolta podria acabar de dibuixar l'escena.

ESCRITURA FRAGMENTÀRIA

L'escriptura de Didac P. Lagarriga és molt fragmentària, minimalista, de vegades, a ultrança i volgudament amorfa, escrita en català, en castellà o en anglès i sovint en un híbrid. En llegir-lo, un pot de veritat respirar una atmosfera japonesa, uns carrers de Nova York o una brisa del Brasil.

Aconsegueix que de seguida el seu llibre faci olor de curri amb un model d'escriptura del tot nòmada, que demostra que la majoria de llibres fan una mateixa flaire que ja coneixem: el seu, una cartografia d'un viatge que no té res a veure amb el turisme. Segurament, Lagarriga no serà mai un autor considerat des dels cercles literaris, perquè ni ell s'hi mou ni encaixa en uns paràmetres gaire estàndards, però l'haurien de llegir per entendre cap a on es pot ampliar l'escriptura i per deixar de buscar una puresa literària que suposadament guarden ells mateixos. Ara bé, tenint en compte que el seu darrer disc, *Some nenu songs* (oozebâp records, 2002), ha estat valorat com un dels treballs més interessants de l'escena electrònica de Barcelona enguany, podem estar segurs que com a mínim els interessats per l'electrònica menys amable tenen l'oportunitat, a més d'escoltar-lo, de llegir uns textos que demostren el valor de l'escriptura.

Curri japonès

EDUARD ESCOFFET